

Koroške pripovedke spet v originalni obliki

Slovenski knjižni sejem Dragoceno »kulturno blago« je zbral Vinko Möderndorfer. Ne gre le za zapis zgodb iz ustnega izročila, temveč tudi za pričevanje o navadah in načinu življenja ljudi

Na sejmju Knjigo so predstavili (z desne) Vita Mavrič, Hanzi Filipič in Martina Piko-Rustia. FOTO S

Koroške narodne pripovedke

Vinko Möderndorfer

Pripovedništvo, 400 strani
Mohorjeva Celovec, 2025

Tina Sbarbaro

LIUBLJANA Otroci vseh generacij smo odrasli ob pravljicah in pripovedkah. Včasih so nam jih pripovedovali, včasih brali, včasih pa celo recitali. Te zgodbe pa so in bodo še naprej omogočale vstop v čarobni svet, v katerem se zbirajo idilična bitja, imajo živali človeške lastnosti in je vse mogoče.

V zgodovinski perspektivi imajo znotraj te skupine posebno mesto ljudske pripovedke, ki so se iz roda v rod prenašale po ustnem izročilu, dokler jih ni kdo zapisal. Med Slovenci v Italiji je mogoče najslavnejša zbirka Zvezinice iz Režije, ki jih je pred desetletji zbral in zapisal Milko Matičetov ter so od takrat spremljale odrasčanje številnih generacij.

Podobno vlogo ima na Koroškem zbirka Koroške narodne pripovedke, ki jih je zbral Vinko Möderndorfer in med katerimi zagotovo prepoznamo lik Mojce Pokrajculje. Zbirka pripovedk je le-tos, tik pred 41. Slovenskim knjižnim sejmom – zaključil se je v nedeljo v Ljubljani –, izšla v novi, a tradicionalni izdaji, in sicer pri Mohorjevi družbi v Celovcu.

O sveži zbirki iz tiskarne in o osebnosti Vinka Möderndorferja je tekla beseda ravno v okviru letošnjega knjižnega sejma v Ljubljani. Novoročano knjigo so predstavili urednik Hanzi Filipič, avtorjeva vnukinja Vita Mavrič

ter etnologinja in izvedenka za Koroško Martina Piko-Rustia. »Dedek je bil neutrujen zbiralec "kulturnega blaga", kot ga je sam imenoval,« je na začetku povedala vnukinja. Velik vpliv na avtorjevo življenje pa je seveda imel tudi čas, v katerem je živel: Möderndorfer je namreč izkusil dve vojni in se znašel sredi političnih spletk in bojev. »Ne glede na politiko je bila njegova zgodba prepletena z viharji časa,« je še pojasnila vnukinja.

»Konstanten pa je bil njegov boj za pravice malega človeka in proti kapitalu. S Prežihovim Vorancem sta na primer ustanovila politično stranko, katere namen je bil boj proti grozni revščini, ki je bila takrat vseprisotna,« je dodala Vita Mavrič. Pozneje se je Korošec znašel v fašističnem taborišču, od tam zbežal in se nato pridružil partizanom. Po koncu druge svetovne vojne so ga poslali na Goli otok, od koder se je vrnil, ampak ga po besedah vnukinje »verjetno ni nikoli zares zapustil. Vsekakor sta bodisi v njegovem delu bodisi v njegovem življenju prišli do izraza vztrajnost in trma: bil je pravi. Kleni Korošec.«

V kolektivnem spominu

O Möderndorferjevi izjemnem pomenu na Koroškem je spregovorila tudi Martina Piko-Rustia, ki je svojo magistrsko nalogo posvetila ljudskemu pripovedništvu.

»Ime Vinko Möderndorfer je bilo sicer močno zasidrano v kolektivnem spominu, vendar se je o njem vedelo zelo malo,« se je spominjala izvedenka. Po smrti je namreč koroški pedagog (dolg let je Möderndorfer deloval kot učitelj) padel v pozabo. Preživela pa je njegova zapuščina: »Sam je močno verjel v "čistost" ljudskega blaga: v vsaki zgodbi je iskal zrno pravičnosti,« je poudarila Vita Mavrič.

Zapis ljudskih pripovedk pa ima velik pomen tudi v etnološkem vidiku: ne gre namreč le za zapis zgodb, ki so bile del ustnega izročila, temveč je obenem tudi pričevanje o navadah in načinu življenja v domačih krajih. Möderndorfer je gradivo zbral od približno dvajsetih let prejšnjega stoletja. V pripovedkah, ki jih je zbral v dolgih letih raziskovanja, pa najdemo še danes veliko ak-

tualnih pričevanj, recimo opis noš, kot je povedala Martina Piko-Rustia. Poleg tega pa je v domači pokrajini knjiga vplivala na prebivalstvo, saj se še danes starejša generacija spominja, da se je ravno ob teh besedilih učila slovenščine.

Nujno je treba omeniti, da so take zbirke dragoceno pričevanje prisotnosti slovenske skupnosti v teh krajih. »Zbirke ljudskega blaga, ki so nastale izpod peresa Vinka Möderndorferja, so dokaz, da je slovenska kultura del Koroške,« je dodala Piko-Rustia.

Za zgled prva različica

Prvi izvod zbirke Koroške narodne pripovedke je bil bralkam in bralcem na voljo leta 1946, ko »družba ni bila posebej naklonjena takemu izročilu«, kot je povedal urednik zadnje izdaje Hanzi Filipič. »Tedad je zbirka lahko izšla v svoji neokrnjeni obliki le zaradi skrbno premišljenega avtorjevega uvoda.«

Pozneje je sicer izšla še v drugih izdajah, vendar v drugačnih različicah. Najnovejši izvod pa se končno spet zgleduje po prvi različici ter zato tudi vključuje uvod, ki ima zdaj že zgodovinsko težo. Poleg tega so v knjigi tudi uvodna beseda urednika ter spremne besede Vinka Möderndorferja mlajšega, avtorjevega vnuka, etnologinje Martine Piko-Rustia in vnukinje Vite Mavrič.

Močno je verjel
v »čistost«
ljudskega blaga,
v vsaki zgodbi
je iskal zrno
pravičnosti